

3. ПРООН/SeeD. Returning Home: Understanding the Perspectives of Veterans in Ukraine after the 24th of February 2022. Kyiv : UNDP, 2023. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-05/ua-score-veterans-report-en.pdf>
4. Boscarino J. et al. Impact and Risk of Moral Injury Among Deployed Veterans. *Frontiers in Psychiatry*. 2022. DOI: 10.3389/fpsy.2022.873050.
5. Ben-Shalom U. et al. The adaptation of soldiers to post-service life – the mediating impact of anti-militarism. *Frontiers in Psychology*. 2023. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1190525.
6. Diekmann S. et al. Traumatized German soldiers with moral injury – value-based cognitive-behavioral group therapy to treat war-related shame. *Frontiers in Psychiatry*. 2023. DOI: 10.3389/fpsy.2023.1173466.
7. Joseph D. et al. Reculturation: A new perspective on military-civilian transition stress. *Military Psychology*. 2022. DOI: 10.1080/08995605.2022.2156228.
8. Kang H., Fischer I. Functional significance of posttraumatic growth in U.S. military veterans. *Journal of Affective Disorders*. 2024.
9. Krüger J. et al. The Reintegration of 5 Million Veterans May Be Ukraine’s Next Major Challenge. PRIO. 2025. URL: <https://www.prio.org/comments/1794>
10. Kumar A. et al. Meaning in life following service among post-9/11 military veterans: A latent growth mixture model analysis. *Applied Psychology: Health and Well-Being*. 2023. DOI: 10.1111/aphw.12495.
11. Zasiakina L. et al. War Trauma Impacts in Ukrainian Combat and Civilian Populations: Moral Injury and Associated Mental Health Symptoms. *Military Psychology*. 2023. Vol. 36, No. 5. P. 555–566. DOI: 10.1080/08995605.2023.2235256.

Олег МОРОЗ

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
olehmoroz8@gmail.com*

ЦІННІСНА СКЛАДОВА ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ В ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ

Вступ та постановка проблеми. Трансформація сучасної архітектури публічного управління в Україні, зумовлена процесами децентралізації та безпрецедентними викликами воєнного стану, гостро актуалізує питання пошуку нових детермінант стійкості територіальних громад. Перенесення відповідальності за соціальний захист населення на базовий рівень самоврядування вимагає від місцевої влади не лише ресурсного забезпечення, а й ґрунтовної аксіологічної платформи. Зважаючи на це, ефективність соціальних ініціатив сьогодні визначається не тільки кількісними показниками охоплення чи обсягами фінансування, а передусім глибиною їхньої ціннісної складової, при цьому саме ці цінності виступають тим стратегічним ресурсом

консолідації мешканців, який слугує надійним фундаментом для інтегрованого просторового розвитку територій, що розуміється як «форма координації динамічного процесу кількісних і якісних змін певної території, що відбуваються на основі оптимального поєднання, взаємодії та збалансованості всіх важливих для її розвитку сфер» [4, с. 448].

Виклад основного матеріалу. У сучасному науковому дискурсі ціннісні орієнтири закономірно розглядаються як ключовий фактор формування індивідуальної життєстійкості, що за принципом синергетичного ефекту трансформується у загальну стійкість усієї громади [3]. Будь-яка соціальна ініціатива, позбавлена глибокого ціннісного підґрунтя, неминуче набуває формально-декларативного характеру, а свідомо орієнтація на людиноцентризм та соціальну справедливість дозволяє успішно інституціоналізувати соціальні проєкти як сталі елементи локальної політики.

У сучасних умовах територіальна громада концептуалізується як складна соціально-просторова система, де практична реалізація соціально-педагогічної та підтримувальної роботи вимагає дотримання чітких етичних стандартів. Зокрема, фахівці наголошують, що впроваджувані соціальні ініціативи повинні безальтернативно базуватися на принципах рівності доступу до ресурсів та збереження гідності отримувачів послуг, оскільки, за Г. І. Слосанською, «основним призначенням територіальної громади є створення оптимальних умов для підвищення якості життя, розвиток кожного члена громади, задоволення їх потреб та інтересів, забезпечення вільного доступу до наявних у громаді ресурсів» [6, с. 22]. Додатково важливо враховувати, що громада об'єктивно виконує роль потужного соціалізуючого фактора, де саме через безпосередню участь у спільних соціальних практиках відбувається формування відповідальної громадянської позиції населення [1].

Одним із визначальних індикаторів успішності соціальних ініціатив на місцях є поточний рівень накопиченого соціального капіталу, у цьому контексті соціальна стійкість територіальних громад в Україні має пряму кореляцію з інтенсивністю міжособистісної довіри та розгалуженістю волонтерських мереж [7, с. 199]. Процес акумуляції соціального капіталу у територіальних громадах створює оптимальні умови для ефективної взаємодії між суб'єктами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства та самими членами територіальних громад, що в підсумку забезпечує високу адаптивність спільноти до кризових викликів.

Матеріалізація аксіологічних установок у повсякденній життєдіяльності громади знаходить своє яскраве вираження у розвитку інклюзивного публічного простору, а сучасний громадський простір виконує вагомую функцію соціальної консолідації та сприяє мінімізації відчуженості різних категорій

мешканців. Системне функціонування інтеграційних хабів та центрів активності громадян виступає дієвим інструментом візуалізації ціннісної орієнтації громади на безбар'єрність та відкритість, адже, як наголошують дослідники, «дієвою формою для навчання та саморозвитку людей незалежно від віку і сфери діяльності, розвитку соціальної згуртованості, майданчиком для налагодження діалогу між владою і громадою є центр активності громадян» [2, с. 223].

Окрім того, ціннісний підхід безпосередньо детермінує трансформацію економічних відносин на місцевому рівні через впровадження практик громадського інклюзивного підприємництва, саме він, як інноваційний напрям, базується на принципах рівності трудових прав та залучення до активної діяльності соціально вразливих верств населення, таких як ветерани, особи з інвалідністю та внутрішньо переміщені особи. Послідовний розвиток інклюзивних бізнес-моделей сприяє подоланню демографічних дисбалансів та забезпечує стійку зайнятість, тим самим перетворюючи економічний ріст на повноцінний інструмент соціальної згуртованості [5, с.95].

Ефективне управління всіма процесами розвитку соціальних ініціатив у територіальних громадах, безальтернативно вимагає стратегічного планування, який базується на об'єктивній оцінці суспільно-економічних відносин у громаді. При цьому, публічне управління соціальними ініціативами повинно здійснюватися виключно на засадах прозорості, що дозволяє оптимізувати вплив факторів просторового розвитку та досягти очікуваного синергетичного ефекту в управлінні територією [8].

Висновки. Підсумовуючи теоретичні напрацювання можемо стверджувати, що ціннісна складова є фундаментальним елементом системи соціального захисту та підтримки на рівні громади. Для суттєвого підвищення ефективності соціальної політики органам місцевого самоврядування доцільно ініціювати низку практичних кроків. Насамперед, стратегічним пріоритетом має стати забезпечення переходу до людиноцентричної моделі управління через системне впровадження інструментів соціальної партисипації, зокрема громадських слухань та партисипативного бюджетування. Водночас критично важливо стимулювати розвиток інклюзивного підприємництва, цілеспрямовано формуючи на локальному рівні сприятливе середовище для функціонування соціально орієнтованого бізнесу. Іншим вектором докладання управлінських зусиль є пріоритезація розбудови багатофункціональних безбар'єрних просторів, які на практиці слугуватимуть універсальними майданчиками для міжсекторної взаємодії. Саме тому, муніципальна модель публічного управління потребує невідкладної інституціоналізації співпраці з неурядовими організаціями через ширше застосування механізму соціального замовлення,

що гарантовано дозволить підвищити якість та цільову адресність надання соціальних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді : теоретико-методичні основи : монографія. Київ : Інститут проблем виховання АПН України, 2006. 408 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2562/>
2. Гунько С., Лях Т., Карпенко О. Публічний простір як інструмент розвитку соціальної згуртованості громади. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. Вип. 2. С. 218–224. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.32>
3. Костенко Д. Ціннісні орієнтири формування та розвитку життєстійкості особистості. *Педагогічний дискурс*. 2023. Вип. 34. С. 48–55. DOI: <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2023.34.07>
4. Семигуліна І., Ярошенко І., Красносова О., Михайленко Д. Сутність поняття «територіальна громада в умовах просторового розвитку». *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. Т. 4, № 51. С. 440–451. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.51.2023.4117>
5. Скрильник А. С. Інклюзивне підприємництво як драйвер стійкої зайнятості. *Економіка і організація управління*. 2025. № 3(59). С. 94–106. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2025.3.9>
6. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи : монографія. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 382 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/11181>
7. Стешенко Т. В., Кречик А. С., Кривець О. В. Стійкість територіальних громад в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2025. Вип. 88, ч. 1. С. 197–203. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.28>
8. Струк Н. П., Кобелінець Н. О. Особливості публічного управління суспільно-економічними відносинами у територіальних громадах України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 2. С. 1–9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.19>